

Tal dia com avui: 1 de desembre de 1913.

La unió de Creta amb Grècia

Mirtó Katsígera, Vassilis Minakakis,
Andigoni-Déspina Pimenidu, Athanàsios Siroplakis
Traducció: Jaume Almirall

El primer de desembre es commemora la unió, que fou tan llargament desitjada, de Creta amb Grècia; en tal data, el 2023, el diari *Η Καθημερινή* (*El Quotidià*) va publicar un breu article que resumia la història de la lluita de l'illa per alliberar-se del poder otomà fins a la seva unió amb l'Estat grec modern. Presentem la traducció de l'article, que es trobarà en l'enllaç següent: <https://www.kathimerini.gr/istoria/562753939/san-simera-1-dekemvrioy-1913-i-enosi-tis-kritis-me-tin-ellada/>

El domini otomà de Creta data del segle XVII. Ja des d'aquest mateix segle, tanmateix, concretament el 1692, es va manifestar la primera sublevació en contra. De la segona meitat del segle XVIII en endavant les revolucions i les sublevacions que es manifesten són constants. L'objectiu central de totes era la consecució de la unió de Creta amb Grècia.

D'entre aquests casos destaquen: la revolució de Daskalogiannis, el 1770; la sublevació de Murniés, el 1833; la revolució de Kheretis i Vassilogiorgis, el 1841; la sublevació de Mavrogenis, el 1858; la revolució dels anys 1866-1869; les revolucions de 1878, de 1895, així com la de 1897, que fins i tot va acabar amb la resolució, per part de les Grans Potències, d'un estatus d'autonomia. D'acord amb aquesta resolució, es va crear, des de 1898, l'Estat de Creta, que es trobava només sota la suprema sobirania del Sultà, ja que li garantien la protecció les Grans Potències. La solució específica per als cretencs va ser considerada un estadi transitori fins a la consecució de la unió de l'illa amb Grècia, ja que les condicions eren difícils i requerien subtils maniobres a nivell diplomàtic.

Va ser escollit Alt Comissionat el príncep Jordi de Grècia, el qual molt aviat, per raó dels superpoders que posseïa, va entrar en conflicte amb el ràpidament emergent protagonista de l'escena política de Creta, Elefthérios Venizelos. L'anomenada Revolució de Thérissos, el març de 1905, amb Venizelos en el seu nucli dirigent, va conduir a la renúncia de Jordi i a l'assumpció de l'alt comissionat per Aléxandros Zaïmis. Amb tot, la unió no es realitzaria tampoc aleshores. Es van presentar oportunitats semblants el 1908, així com també el 1910. Més enllà d'això, calia que arribéssim a les Guerres Balcàniques de 1912-1913 perquè s'esdevingués la tan desitjada unió.

En aquesta direcció ajudaria en gran mesura també l'habilitat diplomàtica de Venizelos, ja des del càrrec de primer ministre de Grècia. Grècia es trobava entre els vencedors de les Guerres Balcàniques, i així tenia la possibilitat d'obtenir importants guanys territorials, tal

com ho prova la incorporació a l'Estat Grec de Macedònia, l'Epir, les illes de l'Egeu septentrional i oriental, però també de Creta.

Més concretament pel que fa a Creta, el 30 de maig de 1913, el sultà, d'acord amb l'article 4 del Tractat de Londres, renunciava a la totalitat dels seus drets sobre l'illa, mentre que amb un tractat separat, de l'1 de novembre de 1913, també va renunciar a la seva sobirania sobre ella.

Un mes més tard, l'1 de desembre de 1913, en presència del primer ministre grec, Elefthérios Venizelos, però també de dos lluitadors de les Revolucions Cretenques, Khatzimikhalis Iannaris i Anagnostis Mándakas, s'alçaria la bandera grega a la fortalesa de Firkà, a Khanià. Creta ja formava part oficialment de l'Estat grec, complint d'aquesta manera l'ànima de molts anys dels cretenques d'unir-se amb Grècia.

Els últims musulmans de l'illa l'abandonarien el 1923, amb l'intercanvi de les poblacions entre Grècia i Turquia, i en la seva majoria s'instal·larien a les costes d'Àsia Menor.¹

14 de juny de 1913. Elefthérios Venizelos i el rei Constantí en el curs de les Guerres Balcàniques.
De: Mikhalis N. Katsígeras, *Grècia, segle XX: les fotografies, 1900-2000*, Atenes: Potamós, 2000. 749 pàgs.

---

¹ Sobre aquest episodi històric, vegeu Eusebi Ayensa, «El darrer enterrament turc a Réthimno: un escoli a la Crònica d'una ciutat, de Pandelís Prevelakis», *Αέρηδες – Torre dels Vents* 2, 2021, pàgs. 117-120.